

Förbandsrapport: Luftvärnsregementet (Lv 6)

Rapportens syfte

Efter Pliktrådets besök på Lv 6 den 3 oktober 2019 redovisas här de intryck som gavs vid besöket.

Det finns två anledningar till att Pliktrådet skriver rapporter. För det första underlättar en rapport att minnas alla intryck från de förband som besökts och skapar även underlag för Pliktrådets stora slutrapport. Den andra anledningen är att Pliktrådet kan erbjuda feedback till det förband som besökts.

Om ni hittar något i denna rapport som är felaktigt eller illa underbyggt går det bra att ta kontakt med Julia Hjertén i Pliktrådet. Detta görs lättast genom att skicka ett mejl till julia.hjerten@pliktradet.se. Det går också att ringa på 070-848 59 79.

Begreppslista

GU	Grundutbildning
LMA	Lokalt medinflytandeansvarig
ÖB MA	Överbefälhavarens Military Advisor
HKV PROD FPE UTB	Högkvarteret produktionsledningen förbandsproduktionsenheten utbildningsavdelningen
Lv-komp	Luftvärnskompaniet
SoT-komp	Stab- och trosskompaniet
GMU	Grundläggande militärutbildning

Om Pliktrådet

Pliktrådet är det centrala medinflytandeorganet för totalförsvarspiktiga under grundutbildning. Rådet består av fem före detta värnpliktiga, där ledamöterna väljs vid den årliga Värnpliktskongressen. Pliktrådet företräder på nationell nivå samtliga värnpliktiga i Sverige och bedriver intresse- och rättighetsbevakning för deras räkning. Förbandsbesök är en viktig del i Pliktrådets löpande verksamhet.

Om rapporten

Pliktrådet tillser att detta dokument går ut till LMA/rekrythandläggare, förbandschef eller motsvarande funktion samt förtroendevalda värnpliktiga på relevant förband. LMA ansvarar i sin tur för att vidarebefordra rapporten till relevanta funktioner på förbandet och de Pliktrådet träffat under sitt besök samt till berört soldathem. Från och med att Pliktrådet skickat ut rapporten har förbandet två veckor att återkoppla på dess innehåll. Därefter gör rapporten publik genom att skickas ut brett inom Försvarsmakten, andra totalförsvarsmyndigheter, riksdagens försvarsutskott, regeringskansli och media.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	3
Inledning.....	3
Organisation	3
Utbildning.....	4
Arbetsmiljö och säkerhet.....	4
Attityder.....	4
Fysisk hälsa	5
Psykisk hälsa	6
Boendemiljö, lokaler och vistelseutrymmen	6
Befäl och ledarskap	7
Soldathem.....	7
Information och mönstring.....	7
Information inför inryck	7
Befattningar och befattningsbyten.....	7
Civilt meritvärde.....	7
Medinflytande.....	7
Medinflytandearbete (förtroendemän, NOAK och skyddsombud).....	7
De förtroendevaldas förutsättningar	8
Diskussion	9
Avslutning	10

Sammanfattning

Pliktrådets besök på Lv 6 i Halmstad var givande och intressant. Plikträdet kan dra slutsatsen att förbandet kämpar med samma frågor som andra GU-förband, när det kommer till boendemöjligheter, utbildningsresurser och befälsbrist, samt att avsaknaden av FFS och reglemente för medinflytande i Försvarmakten påverkar medinflytandestrukturen och de värnpliktigas påverkansmöjligheter.

Plikträdet fick utöver detta oroande vittnesmål om en oacceptabel attityd från befäl på förbandets stab- och trosskompani, som pekar på en större ledarskapsproblematik.

Inledning

Pliktrådets ledamöter Joel Kihlbert och Julia Hjertén genomförde besök vid Lv 6 den 3 oktober 2019.

Besöket avlöpte enligt programmet nedan:

8:00	Möte med förbandschef Anders Svensson Närv Per Ljunger och Thomas Hane
9:00	Möte med Förvarshälsan Närv Robert Cederholm, Per Nordberg, Maria Linddahl Öberg, Marlene Tångberg Nilsson
9:45	Möte med de förtroendevalda, rundvandring på kasernområdet
13:00	Möte med rättsbefäl Thomas Hane
13:45	Möte med Stab och Tross-kompaniets KompC Gustaf Jonsson
15:00	Kompletterande besök på Förvarshälsan
16:00	Möte med utbildningsadjutant

Organisation

FörbandsC Anders Svensson informerar om att Lv 6 i Halmstad är ett relativt värnpliktstungt förband. Förbandet har två GU-kompanier, varav ett är ett luftvärnskompani (Lv-komp) och det andra är ett stab- och trosskompani (SoT-komp).

Vid Lv-komp utbildas 154 värnpliktiga, uppdelade i fyra plutoner och främst med 11-månadersutbildningar. De som utbildas på Lv-komp är uttagna som luftvärnssoldater och är uppdelade i verkanssystem, sensorer, ledning, logistik och ledning/samband.

Vid SoT-komp utbildas 128 värnpliktiga, uppdelade i fem plutoner och främst med 9-månadersutbildningar. Vid förbandet utbildas alltså vid tidpunkten för besöket totalt 282 värnpliktiga.

Utbildning

FörbandsC Anders Svensson anser att möjligheten att göra avsteg från GMU-planen gynnar Lv 6 infrastrukturmässigt och underlättar planerandet av fordonsutbildning. Man gör en poäng av att armén utbildar *förband*; att funktionen finns i gruppen och inte i individen.

Av förbandsledningen fick Pliktrådet även veta att av dem som ryckt in i fjol var 26 % kvinnor. Förbandets mål ligger på 30 % till år 2023. I årets kull har dock andelen gått ned till 13 %, vilket man inte vet orsaken till, men förbandet blir lidande när Isokai-testet förhindrar många kvinnor från att komma in.

Inrycken skedde vecka 30 och 38. Man gjorde då vissa förändringar från föregående år och tog ned tempot, vilket även KompC Gustaf Jonsson understryker i vårt senare möte.

Man upplever från förbandsledningens håll att befälen nu är lugnare och soldaterna bättre; de är duktigare och mer ambitiösa. Trots att även de som angett osäkert svar på mönstringsunderlagets motivationsställningstagande har kallats till mönstring, har förbandsledningen inte märkt av en lägre motivationsgrad i årets kull jämfört med föregående år.

Under besöket får Pliktrådet, från flera håll, höra att förbandet har en hög andel som traditionellt fortsatt sitt engagemang i Försvarsmakten efter avslutad utbildning.

Arbetsmiljö och säkerhet

Attityder

I samtalet med de förtroendevalda kom det till Pliktrådets kännedom att SoT-komp har attitydmässiga problem gentemot sina värnpliktiga. De värnpliktiga vittnar om en i många avseenden negativ jargong från befälen, bland annat gentemot dem som behöver sjukmönstra. De värnpliktiga vittnar även om flertalet befäl, ofta nya sådana, som kommit med värdegrundsvridiga påhopp och utlåtanden, där man bland annat kommenterat på individers utseende och förmågor.

De värnpliktiga känner rädsla och oro inför fältveckorna. En värnpliktig sa om den kommande utbildningsveckan att: *"-Det känns som att någonting kommer att hända"*. En annan värnpliktig på SoT-komp uttrycker, efter Pliktrådets samtal med de förtroendevalda på Lv-kompaniet, en vilja att byta kompani för att *"få lära sig någonting vettigt"*.

Befälens attityd påverkar även det dagliga arbetet för de värnpliktiga. Under sommaren uppstod flertalet sol- och värmeslag på grund av dålig planering från befälen. Bland annat skedde en incident då de värnpliktiga reste förläggning i fullt regnställ när det inte regnade. Detta då de inte fick lov att ta av sig stället, utan att få veta varför, med resultatet att flertalet mådde allvarligt dåligt.

Dessutom är toalettpauserna för korta för att hinna utföra behoven och förlängs inte efter anhållan, vilket resulterar i att flertalet värnpliktiga undviker att dricka vatten i fält. Det är tydligt att syftet med den hårda attityden inte klargjorts för de värnpliktiga, vilket antyder att syfte inte finns.

KompC Gustaf Jonsson på SoT-komp menar att ett misstag som gjordes förra året vad att 50 procent av instruktörerna var GSS, vilket har rättats till i år.

Jonsson menar vidare att man har haft en ”bra jargong”, både från de förtroendevalda gentemot plutonsbefälen och under kompaninämnden. Han understryker att man har olika upplägg på Lv 6 och SoT.

Att 50 procent av de värnpliktiga på förbandet väljer att fortsätta sitt engagemang i Försvarsmakten efter avslutad värnplikt ser man som ett positivt resultat och ett kvitto på att utbildningen varit god.

Att man sänkt stressnivån vid inryck har dessutom resulterat i färre avbrott.

Fysisk hälsa

Vid tidpunkten för besöket har tre granskningsnämnder genomförts på förbandet, enligt siffror från förbandsledningen.

Förbandsledningen anser sig ha en låg andel avgångar, jämfört med föregående års värnpliktskull då 7 % av de värnpliktiga tvingades avbryta utbildningen. De avgångar som trots allt uppstått i årets kull beror främst på skador uppkomna under utbildningen, men en del beror även på tidigare skador som mörkats under mönstringen eller som uppstått mellan mönstringen och inrycket.

Pliktrådets ledamöter lyckades inte få vidare klarhet i exakt vad avbrotten berott på. Enligt Försvarshälsan har dock fem värnpliktiga blivit hemförlovade; alla på grund av skador som varit kända redan hos TRM. På Försvarshälsan bedömer man inte att skadorna beror på någon brist i belastningsplan. Enligt utsago från KompC Gustaf Jonsson tillhörde tre av de fem hemförlovade SoT-komp. Två av dem tvingades avbryta på grund av fysiska orsaker och den tredje på grund av psykiska skäl.

Enligt förbandsledningen finns fysplan och belastningsplan på varje pluton, och förbandets fysioterapeut utbildar i Strimma A. Man understryker dock att Lv-soldaterna bär lika mycket som en pansar-/skyttesoldat och att det därmed är omöjligt att undvika belastningsskador. Inplanerade återhämningsperioder ställer dessutom till det för verksamheten, och man bör istället ”börja på en rimligare nivå”.

Förbandsledningen ser dock positivt på den återkoppling man får från sjuksköterskorna direkt till plutonerna.

Enligt de värnpliktiga på SoT-komp nyttjas bristfälligt den belastningsplan man fått förevisad. Full utrustning och kroppsskydd har burits i princip sedan dag ett på utbildningen. Glasögoninläggen för skyddsmaskerna har ännu inte lämnats ut.

KompC Gustaf Jonsson på SoT-komp anser att man följer belastningsplanen på kompaniet, men kan inte påverka individens val att inte återhämta sig under permissioner och ledig tid. Jonsson menar på att avsteg från belastningsplanen, exempelvis bärande av kroppsskydd sedan utbildningen start, gjorts av individuella befäl, vilket han inte står bakom. Jonsson menar vidare att den fysiska statusen är sämre nu än förr och att utbildningens begränsade tid är problematisk. Han betonar att ett problem man har på kompaniet är att värnpliktiga mörkar skador, men att allt som inträffar avvikelserapporteras.

Enligt Försvvarshälsan har iläggsulor delats ut till de värnpliktiga under informationshelgen innan inryck.

Man lyfter från Försvvarshälsans håll att KRY och andra digitala mottagningar blir ett problem, då de värnpliktiga kan få flera olika bedömningar och medicin utskrivna utanför Försvvarshälsans kontroll, vilket Pliktrådet noterar.

De värnpliktiga erbjuds TBE-vaccinationer, även om Halland inte är en fästingzon. Även andra vacciner delas ut, även om det inte tillhör rutinen.

Psykisk hälsa

Förbandsledningen upplever inte att det finns något stigma kring psykisk ohälsa på förbandet.

Förbandets psykolog, Maria Linddahl Öberg, träffade 19 individer i föregående års värnpliktskull, vilket hon anser är ett lågt antal. Siffran har hittills varit ungefär densamma i år. Från Försvvarshälsans håll anser man inte heller att det finns något stigma kring psykisk ohälsa på förbandet, och man anser att det från befälens sida inte heller verkar finnas en märklig inställning, vilket man tycker är ”väldigt fint”.

Det är dock inte den bild som Pliktrådets ledamöter får efter samtal med de förtroendevalda på kompaniet.

Enligt förbandsledningen kommer förbandet under den kommande tiden att arbeta med att rekrytera en personalvårdskonsulent. Exakt när är ännu oklart, men man tror att personen kommer att bli en tillgång för förbandet, inte minst för den psykosociala arbetsmiljön för de värnpliktiga.

Boendemiljö, lokaler och vistelseutrymmen

Förbandsledningen lyfter att förbandet, liksom många andra förband, genomgår stora organisatoriska förändringar. Infrastrukturmässigt har man på Lv 6 i nuläget 350 sängplatser, men efter en genomgripande reovering kommer man att ha sängplats åt 700 soldater under utbildning.

Enligt förbandsledningen är det gällande arbetsmiljölagstiftning som reglerar att det inte får finnas mer än 16 sängplatser i varje enskilt rum. Detta ställer till det för Lv 6, då man egentligen har 1000 sängplatser men just nu bara kan nyttja 350 av dessa.

Befäl och ledarskap

Förbandsledningen lyfter att det finns ett flaskhalsproblem i befälsfrågan. I nuläget är de inte tillräckligt många för att hantera ökande inrycksmassor. Man är dock vid gott mod om att det kommer att lösas ut.

Soldathem

Soldathemmet ligger precis utanför grinden till regementet. Soldathemmet har generösa öppettider och är en stor tillgång för de värnpliktiga vid förbandet.

Information och mönstring

Information inför inryck

Förbandsledningen upplyser Pliktrådets ledamöter om att årets informationshelg innan inryck varit mer välbesökt än föregående års. Även Försvarshälsan understryker att årets informationshelg varit lyckad, då 80 % av de inryckande var närvarande.

Försvarshälsan anser att information om värnplikten som företeelse spridit sig i den inryckande kullen genom den tidigare kullen pliktiga.

Befattningar och befattningsbyten

Bristfälliga befattningsbeskrivningar är ingenting man har diskuterat hos Försvarshälsan, men man menar på att det kan vara ett problem. Under frivilligtiden fanns fler generella befattningar som mynnade ut i inriktning efter genomförd GMU.

Enligt förbandsledningen arbetar man på Lv-komp med en liknande modell även idag. Vad de värnpliktiga tycker om detta hann Pliktrådet tyvärr inte uppfatta.

Civilt meritvärde

Förbandet är fordonstungt och en del av de värnpliktiga utbildas till lastbilsförare. Med ett kompletterande civilt körprov kan de tillgodogöra sig ett C-körkort.

Medinflytande

Medinflytandearbete (förtroendemän, NOAK och skyddsombud)

Förbandsledningen uttrycker att man saknar föreskrifter och arbetar i nuläget med en form av medinflytandesystem som är en rest från frivilligtiden. Speciellt medinflytandesystemet för värnpliktiga kvinnor är svårt att hantera utan en tydlig definition och instruktion. I nuläget innebär det närvaro på NOAK:s möten endast när verksamheten tillåter.

En förbandsnämnd mot varje inryck har hållits och planeras att hållas cirka en gång varannan månad. Man tycker dessa fungerar bra. Mötena leds av regementesförvaltaren. Rättsbefäl Thomas Hane närvarar på mötena och FörbandsC Anders Svensson har närvarat vid en av nämnderna. Man är dock osäker på om protokollet från förbandsnämnderna nått de värnpliktiga och om de nyttjas till återrapportering.

Enligt Thomas Hane skriver de förtroendevalda ett så kallat ”testamente” till nästa års förtroendevalda, för att hjälpa dem i deras arbete.

I senare möte med Thomas Hane understryker han vikten av ett fungerande medinflytandesystem, och menar att systemet på Lv 6 fungerar väl på lägstanivån. Systemet blir dock lidande av plutonsbefäl som är unga och oerfarna och inte förstått användbarheten i systemet. Hane menar vidare att de förtroendevalda blivit mindre diplomater och mer språkrör för dem de företräder. Även Komp C Gustaf Jonsson menar att kompaninämnderna är nyttiga och viktiga forum, men att det kommer att ta ett tag innan de värnpliktiga förstår sina egna påverkansmöjligheter. Hane upplyser om att spårbarheten i systemet tyvärr är dålig då de gamla protokollen är borta, och därmed även testamentena från föregående års förtroendevalda.

När det kommer till det centrala utbildningsunderlaget tycker Hane att det fungerar väl för de 9-månadersinryckta, men att utbildningen är generisk och dessutom väldigt tunn för de som är inryckta på 11 eller 15 månaders tid. Hane tycker att det rimligen borde finnas en gemensam grund som sedan kan utarbetas lokalt för att passa förbandets behov.

Hane har medvetet väntat med utbildningen för rekrytskyddsombud för att vänta in 9-månadersombuden. De NOAK-ansvariga på förbandet är för tillfället i Mali och den nya ledningen har inte bjudit in till möten ännu. I samtal med de förtroendevalda framkommer en viss förvirring över varför utbildning för rekrytskyddsombud och sammanhang för värnpliktiga kvinnor saknas.

Hane menar att avståndet mellan Lv 6 och FMTS är geografiskt litet men organisationsmässigt oändligt.

De förtroendevaldas förutsättningar

Mötet med förbandets förtroendevalda var intressant och givande.

Som tidigare nämnts saknar rekrytskyddsombuden utbildning och representanterna för kvinnligt nätverk saknar ett naturligt sammanhang. Att testamenten och protokoll från tidigare år saknas komplicerar saken ytterligare. Det är svårt för de värnpliktiga att förstå, och därmed nyttja, sina påverkansmöjligheter.

Vissa förtroendevalda uttrycker att deras plutoner allt som oftast inte tilldelas tillräckligt med tid för plutonens timme, att föregående mötesprotokoll från nämnder inte når de värnpliktiga i tid för möten och att PC i vissa fall närvarar under hela plutonens timme, vilket undergräver det demokratiska syftet med mötet.

Diskussion

På många sätt verkar Lv 6 likna de flesta andra förband Plikträdet besökt. Man kämpar med samma frågor när det kommer till boendemöjligheter, utbildningsresurser och befälsbrist.

Plikträdet ser positivt på att man på förbandet valt att ta ner tempot i utbildningen generellt, och då särskilt i utbildningens första skede.

Plikträdet har dock under sin vistelse på Lv 6 och i samtal med de förtroendevalda på förbandet identifierat oroväckande attitydproblem, främst på SoT-komp. Att värnpliktiga är rädda för att återvända till förbandet efter permission, att man känner sig orolig och ångestfylld inför fältveckor samt att befälens attityd grundar sig i vad som förefaller vara fullständig oförståelse för de värnpliktigas behov och situation i stort vänder sig Plikträdet starkt emot.

SoT-kompaniet bör ägna sig mindre åt dumkärva övningar och mer åt att utbilda ambitiösa, initiativrika, och framför allt *stridsdugliga* soldater.

Det finns helt uppenbart ett ledarskapsproblem att ta itu med, när ett beteende som det SoT-komps förtroendevalda vittnar om sanktioneras på en utbildningsplats. Att värnpliktiga människor idag utnyttjas på det här sättet ser Plikträdet mycket allvarligt på.

Plikträdet har även identifierat en del problem kring medinflytandet på Lv 6. Problemen är universella för GU-kompanier i Sverige, men likväl viktiga att tas omhand för att användandet av plikten ska kunna legitimeras.

- Det saknas en LMA på förbandet
- Utbildningar är otillräckliga och ofta sena
- Sammanhang, och därmed förståelse för möjligheterna i uppdraget, saknas för de värnpliktiga som valts till förtroendeposter
- Förbandet behöver stärka upp sina rutiner kring kallelser till möten och nämnder, förberedelse för de värnpliktiga inför möten och nämnder samt se till att protokoll når de värnpliktiga efter möten och nämnder och att dessa går igenom

Så länge FFS och reglemente för medinflytande nedprioriteras av Högkvarteret får den som är ansvarig för medinflytande lokalt axla ett större ansvar och ta större initiativ.

Syftet med medinflytandesystemet är trots allt att *”utveckla verksamheten i enlighet med utbildningens mål och i syfte att i övrigt främja goda utbildningsförhållanden”* (Förordningen (2017:1249) om medinflytande för totalförsvarspiktiga, 2 §).

Det större syftet är att ge legitimitet åt plikten.

Att ta andelen som fortsätter sitt engagemang som ett kvitto på utbildningens kvalitet är problematiskt på många sätt. Bland annat därför att siffran inte anger hur många som söker sig till andra förband eller befattningar, eller anledningen till att resterande andel inte ville fortsätta. Utan att jämföras med andra förband blir siffran betydelselös.

Avslutning

Pliktrådet tackar för mottagandet på Lv 6, och hoppas att vi med denna rapport har förmedlat våra intryck på ett konstruktivt sätt. Vi har förhoppningar om, och ser fram emot, ett fortsatt gott samarbete mellan Pliktrådet och Luftvärnsregementet.

Kommande besök med tillhörande information inför kongressen planeras infalla någon gång mellan vecka 001 och 009.

Tack för ett givande besök,

Julia Hjertén

Ordförande